

Jezuïeten

IN MEMORIAM

ELC Regio Lage Landen (Nederland / Vlaanderen)

Allerzielen 2021

Voorwoord

Onze God schrijft met elk mens een persoonlijk verhaal.
AMDG

De volgende medebroeders mogen hiervan getuigen:

Pater LOUIS FRANCKEN (1938 – 2020)	<i>pagina 3</i>
Broeder JOHAN FLAPPER (1944 – 2020)	4
Pater NIES van LIER (1925 – 2020)	6
Pater ROBERT CEUSTERS (1937 – 2020)	8
Pater THEO VLUGT (1929 – 2021)	9
Pater HAYE van der MEER (1926 – 2021)	11
Pater GERARD WILKENS (1940 – 2021)	13
Pater WALTER FABRI (1940 – 2021)	14
Pater LUC VERSTEYLEN (1927 – 2021)	16
Pater WIL WINKEL (1933 – 2021)	18
Pater WARD DIRVEN (1925 – 2021)	20
Pater FERNAND BOEDTS (1922 – 2021)	22
Pater MARCEL WOUTERS (1927 – 2021)	24
Pater ROGER LENAERS (1925 – 2021)	26
Pater GEERT BOEVE (1925 – 2021)	28
Pater PIET van BREEMEN (1927 – 2021)	30

Pater LOUIS FRANCKEN (1938 – 2020)

Louis Francken werd geboren op 28 juli 1938 in Wuustwezel, een gemeente ten noorden van Antwerpen. Hij was de zoon van Frans Francken, een landbouwer, en van Jeanette Donckers. Hij had één broer en drie zussen waarmee hij nauwe banden heeft bewaard, ook toen hij het grootste deel van zijn leven in het verre India doorbracht.

Na het doorlopen van de Latijns-Griekse humaniora in het kleinseminarie van Hoogstraten trad hij op 7 september 1957 in bij de jezuïeten in het noviciaat van Drongen. Van 1957 tot 1962 studeerde hij filosofie in het studiehuis van de Franstalige confraters in Egenhoven. Van meet af aan werd hij gedreven

door een missieroeping. Daarop bereidde hij zich voor door sociologie te gaan studeren, eerst de kandidatuur aan de universiteit van Leuven, later, na zijn vertrek naar India in 1963, twee jaren om zijn Master te behalen in Delhi (1965-1967). Van 1963 tot 1965 had hij toen al kennis gemaakt met de lokale talen en met de missie als leraar en studiemeester in het Xavier Institute of Social Studies (XISS). Theologie studeerde hij in Poona (1967-1971), wat hem niet verhinderde om even terug te keren naar Wuustwezel om daar priester gewijd te worden in 1970.

Vanaf 1972 begon voor hem het eigenlijke apostolische leven. Van dan af is zijn levensloop niet erg gemakkelijk te beschrijven omdat het tegelijk verschillende richtingen uitging. Gedurende niet minder dan 45 jaren was hij professor in de economie aan instellingen van hoger onderwijs in Ranchi: het Saint Xavier College en het reeds boven reeds vermelde XISS. Die functie beantwoordde aan één van zijn talenten en aan één van zijn bekommernissen. Daarnaast was hij herhaaldelijk administrator en directeur van beide instellingen. Dat was een tweede van zijn talenten: hij was een goede bestuurder waarop altijd een beroep kon gedaan worden, bijvoorbeeld, in benarde financiële situaties. Ook nog te vermelden is dat hij meermaals het bestuur van de provincie bijstond als socius (assistent) en/of als secretaris van de provinciaal en als directeur van diverse projecten van de provincie. Kortom, een veelzijdig en een beschikbaar man.

Ginder in India en hier in zijn thuisland zal hij echter vooral gekend blijven om zijn inzet voor het project van Kishor Nagar. Dat had hij in 2011, dus al op gevorderde leeftijd, overgenomen van zijn grote voorganger p. Vic Van Bortel. Kishor Nagar is een Indische variant van het Amerikaanse "boystown" (waaraan Hollywood in de jaren veertig een beroemde film wijdde). Ook de Indische versie van dit originele initiatief beoogde jongens op te leiden die dreigden ten prooi te vallen aan verwaarlozing, misdadigheid en armoede. Dat Louis deze zorg op zich zou nemen is niet echt verrassend te noemen. Als hoogleraar had hij zich reeds bekommerd om de tribalen en de kastelozen, de marginalen van de samenleving. In Kishor Nagar zou hij minderbedeelde jongens de kans geven om zelfredzaam en solidair op te groeien tot degelijke volwassenen. Het was een succes geworden. De laatste jaren telde de gemeenschap niet minder dan zes honderd vijftig leerlingen. Om daaraan leiding te geven was een charismatische persoonlijkheid nodig. Vic Van Bortel was dat, Louis Francken was dat. Het moet gezegd dat hij op veel steun mocht rekenen van, onder meer, familie en vrienden in België.

De laatste tien jaren in Kishor Nagar, met de zorg voor de minder bedeelde aldaar, beantwoordden nog het meest aan zijn diepste inspiratie. Zijn eenvoudige, rustige en oprechte manier van optreden maakte hem bijzonder geliefd. Jammer dat die periode niet langer mocht duren. Zijn gezondheid was de laatste

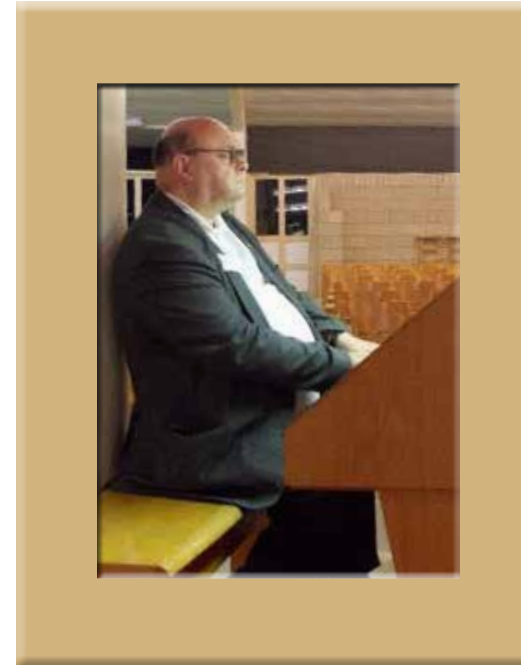
twee jaren niet al te best, wat duidelijk merkbaar is op de foto's van die tijd. De laatste twee maanden kreeg hij last van een koppige maagzweer. En toen kwam het Covid-19 virus. Hij stierf op 5 oktober 2020 in het hospitaal van Mandar.

Reeds op 6 oktober werd hij begraven op het kerkhof van Kishor Nagar. In de eucharistie mochten niet meer dan 150 mensen aanwezig zijn vanwege de medische maatregelen. Veel te weinig natuurlijk. Maar de ontroering die daar alle aanwezigen aangreep heeft veel meer mensen bereikt. Onder meer de jongens van Kishor Nagar die van zijn bescheiden graf een monument zullen maken ter ere van een groot mens, een groot missionaris.

Broeder JOHAN FLAPPER (1944 - 2020)

Johan werd geboren op 27 januari 1944 in Groningen als oudste van drie kinderen. Hij werd gedoopt in de Jozefkerk, waar hij ook het vormsel ontving. In 1958 ging hij naar het broederjuvenaat in Nijmegen, waar hij aan de LTS een diploma brood- en banketbakken haalde. In 1962 begon hij de postulatuur in Mariëndaal (Grave) en op 18 maart 1963 werd hij novice. Na het afleggen van zijn geloften verhuisde hij naar het Berchmanianum (Nijmegen) waar hij assistent-kok werd en zijn

beroepsopleiding voortzette in Den Bosch, afgerond met een diploma koken dieetkeuken. Tijdelijk assisteerde hij ook in de keuken van andere jezuïetenhuizen. In 1969 werd hij kok in het Canisius Wilhelmina Ziekenhuis (CWZ) in Nijmegen, later chef-kok van de dieetkeuken. Door het personeel werd hij gekozen tot voorzitter van de Ondernemingsraad. In de avonduren bezocht hij patiënten om hen de communie te brengen en voor pastorale gesprekken, wat voor hem de mooiste uren van de dag waren.

Johan was muzikaal. Meerdere jaren volgde hij een muziekschool, met name een dirigentencursus en orgelspelen. Vanaf 1972 was hij dirigent van verscheidene koren in de parochies van Nijmegen en omgeving, zowel van koren voor jongeren als voor bejaarden. Vaak was hij ook organist. In de avonden volgde hij

vele cursussen op het gebied van pastoraal, liturgie, Bijbel, oecumene, ouderenbeleid en ondernemingsraad.

In 1989 nam hij afscheid van het CWZ. Vanaf die tijd was Johan voltijds actief in het pastorale werk, aanvankelijk in de Emmaüsparochie in Nijmegen, daarna in Cuijk, waaraan hij de fijnste herinneringen had dankzij de uitstekende samenwerking met de pastoor aldaar. Tijdens de liturgie vulde hij als cantor en lector met zijn luide stem gemakkelijk een hele kerk. Zijn pastorale aandacht ging vooral uit naar gewone gelovigen. Hij besteedde veel aandacht aan de ouderen en zieken, hij had oprechte belangstelling voor de problemen van de mensen en probeerde hen te helpen, op materieel en geestelijk vlak. Op zijn scooter legde hij vele huisbezoeken af en bracht hij de ziekencommunie rond, waarbij hij kleine gebedsdiensten hield. Hij wist de taal te spreken die vele gewijde pastores vergeten zijn, maar die weerklink vond bij zijn vaak wat oudere en aan meer traditionele devoties gewende mensen. Johan heeft daar veel vrienden mee gemaakt. Hij was geestelijk adviseur van de Katholieke Bond voor Ouderen en deed mee aan hun activiteiten. Met groot animo leidde hij vele bedevaarten, vooral naar Lourdes en Banneux. Hij wist met zijn gebeden en gezangen de juiste sfeer te scheppen vanaf het moment dat de bedevaartgangers de bus of trein instapten totdat zij weer thuiskwamen. In Lourdes was hij hotelleider, organist en pastoraal assistent tegelijk. Johan was goed

op de hoogte van het kerkelijk nieuws en had daarvoor zijn eigen bronnen, tot in Rome toe.

Sinds 2000 woonde hij in Nijmegen alleen op een flat, maar onderhield nauwe contacten met zijn medebroeders, lokaal en internationaal. Johan was niet erg gezond en leed aan meerdere kwalen. Ondanks het feit dat hij zich goed hield aan de maatregelen aangaande het coronavirus raakte hij toch besmet. Op maandag 19 werd hij opgenomen in zijn eigen CWZ-ziekenhuis. Dinsdagochtend 20 oktober ontving hij de laatste sacramenten. De rest van de dag besteedde hij aan afscheid nemen, persoonlijk of via de telefoon. Als laatste van zijn zus. 's Avonds om 22.00 uur stierf hij.

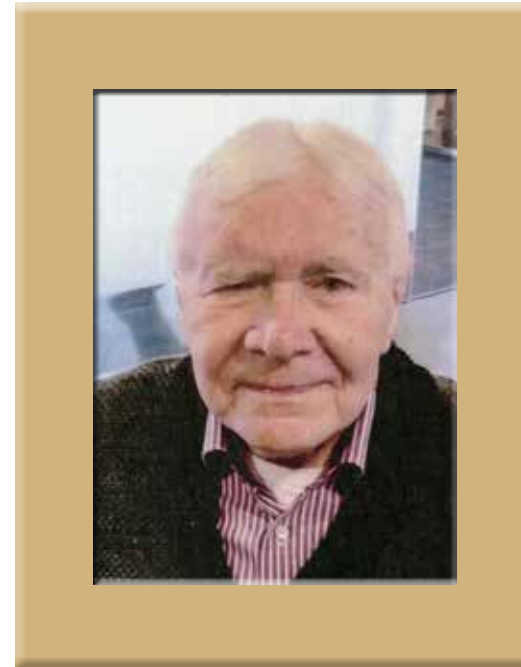

Pater NIES van LIER (1925 – 2020)

Nies van Lier werd geboren op 19 februari 1925 op een boerderij in Heibloem in de gemeente Roggel, nu een deel van de gemeente Leudal, in Midden-Limburg. Hij was de oudste van elf kinderen. Hij voelde zich niet aangetrokken tot het boerenbedrijf, waarin hij gestimuleerd werd door zijn inwonende opa, naar wie hij genoemd was. Deze liet hem met zijn verhalen kennismaken met een andere wereld. Ondanks het feit dat zijn opa stierf toen Nies pas zes jaar oud was heeft hij een blijvende invloed op hem gehad, waar hij zijn leven lang dankbaar voor is geweest.

Omdat hij goed kon leren mocht hij na de lagere school doorstuderen en behaalde hij in 1945 zijn diploma Gymnasium A aan het Bisschoppelijk College in Sittard. In datzelfde jaar trad hij in bij de jezuïeten in Mariëndaal, Grave. Na de studie filosofie in Nijmegen ging hij klassieke talen studeren in Amsterdam en wonen in het Ignatius College. Bij de leerlingen was hij zeer geliefd en hij moest zich soms verstoppen om aan zijn eigen studie toe te komen. In 1957 ging hij naar Maastricht om theologie te studeren en daar werd hij priester gewijd op 30 juli 1960. Na zijn tertiaat in Florence ging hij terug naar Amsterdam als leraar en om zijn studie klassieken voort te zetten. In 1966 werd hij gevraagd de secretaris te worden van de Assistent van de Germaanse Assistentie en verhuisde hij naar Rome, maar daar beviel het hem niet erg. Terug in Nederland werd hij leraar aan het Canisius College in Nijmegen. Dat hij daar erg gewaardeerd werd door zijn leerlingen bleek jaren later toen zij hem uitdrukkelijk vroegen als bemiddelaar in een misbruikzaak; hem vertrouwden zij onvoorwaardelijk.

Gedurende zijn Nijmeegse jaren verbleef hij vaak in Amerika, waar hij cursussen volgde in klinische pastorale zorg en cum laude een Master behaalde in theologie. In 1974 vertrok hij definitief naar Amerika. In de eerste jaren was hij verbonden aan het Institute for Spiritual Leadership in Chicago en daarna werd hij hoofd van de pastorale zorg in het Palos Community Hospital in Chicago.

In 1992 keerde hij terug naar Nederland. Hij werd pastoor van de Sint-Isidorusparochie in zijn eigen geboortedorp Heibloem. Daar bleef hij ongeveer twintig jaar. De parochie was niet groot, maar Nies bleef via zijn computer verbonden met de hele wereld, vooral met zijn vele kennissen in Amerika. Hij verzorgde ook een wekelijks programma voor de lokale radio. Veel aandacht heeft hij ook besteed aan de lange tijd onopgeloste moord op Nicky Verstappen, die voor veel onrust en verdeeldheid in het dorp zorgde.

In zijn kerk had hij op een prominente plaats boven het altaar een afbeelding gehangen van een wereldbol die wordt vastgehouden door twee handen. Dat symboliseerde de wereld die door Gods handen wordt omvat in een gebaar dat Nies, in navolging van zijn medebroeder Michel de Certeau, "tender

competence" noemde, tedere competentie; het hele universum ligt veilig in Gods betrouwbare en tedere handen. Over dat onmetelijke heelal, dat van zichzelf niet weet hoe groot het is en waar het heengaat en over de zon, die de aardappelen doet rijpen en de aardbeien mooi rood en lekker zoet maakt, mediteerde hij vaak in dankbaarheid. In 2011 ging hij, daartoe genoodzaakt door een paar hersenbloedingen, naar het nabijgelegen bejaardenhuis van de zusters in Heythuysen. Hij verhuisde in 2015 naar Nijmegen, naar het kloosterbejaardenhuis Berchmanianum dat later overging in Aqua Viva.

De laatste jaren van zijn leven is Nies niet echt gelukkig geweest. Hij miste Amerika, de wijze van werken en leven aldaar. Hij had meer verwacht van het leven in een communautiteit met medebroeders, maar die waren zelf ook oud. Hij was dankbaar voor de belangstelling die hij kreeg, van familie, bekenden en huisgenoten, maar hij vond het te weinig. Hij kon niet meer lopen en was gebonden aan een rolstoel. Het kostte hem veel moeite afhankelijk te zijn en de vaardigheid te verliezen om per computer met de hele wereld te corresponderen. Langzaam brandde de kaars van zijn leven op. Rustig gleed hij weg uit dit leven naar het volgende. Precies op de dag van de veroordeling van de moordenaar van Nicky Verstappen overleed hij op 20 november 2020.

Pater ROBERT CEUSTERS (1937 – 2020)

Robert (Bob) Ceusters werd geboren op 16 januari 1937 in Bekkevoort (Brabant) als de derde van de vier zonen van Ernest Ceusters, een mijnwerker, en van Delfina-Maria Smevens. Van 1950 tot 1956 volgde hij de Latijns-Griekse humaniora aan het Sint-Jan Berchmanscollege van Diest waar hij zich ontpopte tot een heel goede leerling. Op 7 september 1956 trad hij in het noviciaat van Drongen. Van 1958 tot 1961 studeerde hij filosofie, het eerste jaar in het oude huis van de Leuvense Minderbroederstraat, de volgende twee in het nagelnieuwe huis van Heverlee. Vanwege zijn goede studieresultaten leek hij voorbestemd om speciale studies aan te vatten. In Heverlee ontmoette hij p. Albert Raignier, de inspirerende professor biologie die jarenlang zijn mentor zou blijven. Allicht onder diens invloed koos hij voor de biologische wetenschappen. Later bleef hij graag vertellen over de expedities die zij samen hadden ondernomen om mierenhopen te zoeken. Aan de Katholieke Universiteit van Leuven werd hij licentiaat in de biologie in 1965.

Na een jaar stage als assistent van Albert Raignier en als leraar biologie in het college van Aalst vatte hij in Heverlee de studie aan van de theologie (1966 tot 1970). Hij werd er priester gewijd op 5 juli 1969. Daarna begon hij zich opnieuw volop te wijden aan de weten-

schap. Hij werd in 1972 assistent aan de faculteit biologie van de KULeuven, behaalde er het doctoraat in 1978 en was van 1984 tot 1992 directeur van het laboratorium. Bob leek op weg naar een rimpelloze academische loopbaan, werd zelfs even docent. Maar de twijfel of deze carrière een bevredigend apostolisch perspectief bood werd al maar sterker. Ondertussen had hij al functies op zich genomen in de kleine gemeenschappen voor jongere confraters die in het Leuvense ingeplant werden: de Lei (1982-1984), de Windmolenveldstraat (1984-1993). En vooral: hij had in die periode kennis gemaakt met de beweging van Marriage Encounter (ME). Dat was voor hem een ontdekking die een nieuwe richting gaf aan zijn leven en die hij met veel enthousiasme aan anderen zou meedelen. In 1984 werd hij begeleider van ME en in 1993 nam hij afscheid van de faculteit biologie. Ook geografisch

nam hij afstand en verhuisde naar Brugge om daar overste te worden. Dat was slechts een tussenstop want in 1997 nam hij zijn intrek in ons huis in Mechelen. Hij bleef gedreven werkzaam in ME maar ontplooipte zich tevens als medewerker van het daar gevestigde Kerk en Wereld. Deze zo andere apostolische oriëntatie had een soms moeizame ommekeer gevegd. In Mechelen vond hij een nieuw evenwicht.

In 2012 kwam er een einde van de werking van Kerk en Wereld, een klap voor de hele gemeenschap en ook voor Bob. De contacten met ME bleef hij echter onderhouden, ook nadat hij in 2017 noodgedwongen verhuisd was naar het rusthuis van Heverlee. Zijn gezondheid liet immers al geruime tijd te wensen over. Had hij niet een zwaar auto-ongeval gehad ten gevolge van een bewustzijnsverlies? Het kenmerkte hem evenwel dat hij zijn verzwakende gezondheid kon combineren met een grote inzet voor het gemeenschapsleven, onder meer voor het liturgische aspect daarvan. De wetenschapper die hij geweest was en die hij bleef, had zijn belangstelling verruimd naar geestelijke schrijvers. Zo was hij zeer te vinden voor de lectuur van de mystieke teksten van Meister Eckhart. Hij was trouwens een veelzijdige en gretige lezer gebleven die altijd wel op het spoor kwam van een boek met onconventionele inzichten, bijvoorbeeld over de geschiedenis van de Bijbel, om die dan, niet zonder enig proselitisme, aan zijn confraters aan te bevelen. Terecht meende

hij met zijn positief wetenschappelijke denkwijze een bijdrage te kunnen leveren aan het gedachtegoed in eigen kring.

Zijn confraters waren vertrouwd geraakt met zijn klachten over zijn gezondheid. Ze konden trouwens merken dat die niet uit de lucht waren gegrepen. Maar dat hij zo schielijk, tijdens het middagmaal, zou overlijden ten gevolge van een hartfalen, nee, dat had niemand verwacht. Het was een pijnlijk verlies voor zijn huisgenoten, voor vele leden van het huispersoneel, voor de vele mensen die hem in de loop van de jaren hadden leren kennen en waarderen. Jammer dat velen niet aanwezig konden zijn bij de uitvaart in kleine kring, een gevolg van de coronavoorschriften, op 23 december 2020.

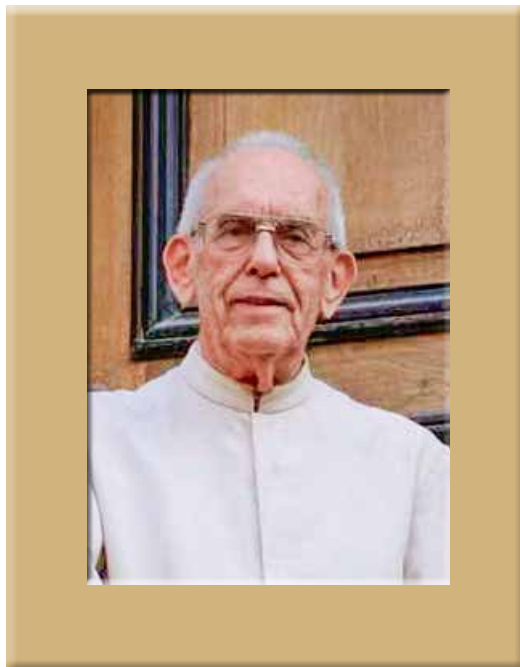

Pater THEO VLUGT (1929 – 2021)

Theo Vlucht werd op 17 mei 1929 geboren in Amsterdam als derde kind in een gezin van zes. Zijn vader werkte bij het Spoor. Tijdens de oorlog zat zijn vader ondergedoken ergens in Noord-Holland vanwege de spoorwegstaking, samen met drie kinderen. Theo en een paar kleine broertjes waren thuis met zijn moeder. Theo ging in die tijd naar het Ignatius College. Na de oorlog verhuisde het gezin naar

Zevenbergen, waar zijn vader stationschef werd. Theo maakte zijn middelbare school af in Roosendaal. Bij de overgang naar de zesde klas maakte hij met een vriend een fietstocht naar Lourdes. Na zijn eindexamen Gymnasium B ging hij in dienst. Op 7 september 1951 trad hij in bij de jezuïeten in Grave. Na de studie filosofie werd hij surveillant op het Ignatius College, waar hij zelf leerling was geweest. In 1958 werd hij uitgekozen om met drie medebroeders naar het voor de Nederlandse jezuïeten nieuwe missiegebied van het Nabije Oosten te gaan. De ontvangst van deze Nederlandse missionarissen door hun Franse ordegenoten was verre van aangenaam, wat de start niet makkelijk maakte; Theo zou er zijn leven lang cynische grapjes over blijven maken. In Beiroet deed hij zijn theologische studies en hij werd op 29 juni 1961 in Beiroet door mgr. Eustache Smith o.f.m. priester gewijd, samen met Peter-Hans Kolvenbach, die later generale overste in Rome zou worden. Het priesterschap was voor Theo zeer belangrijk. Hij droeg zijn priestertoog graag, zodat direct duidelijk was wie hij was.

Zijn tertiaat deed Theo in India onder leiding van pater Schillebeeckx s.j., de broer van de bekende dominicaanse theoloog. Terug in Beiroet werd Theo directeur van een lagere school in een sloppenwijk. Wederom kwam hij in een oorlog terecht: de Libanese burgeroorlog van 1975 tot 1990. De kinderen kwamen hongerig en met plastic zakken om hun blote voeten naar school. Met hulp van de AVRO-televisie en *De Telegraaf* startte Theo een hulpprogramma

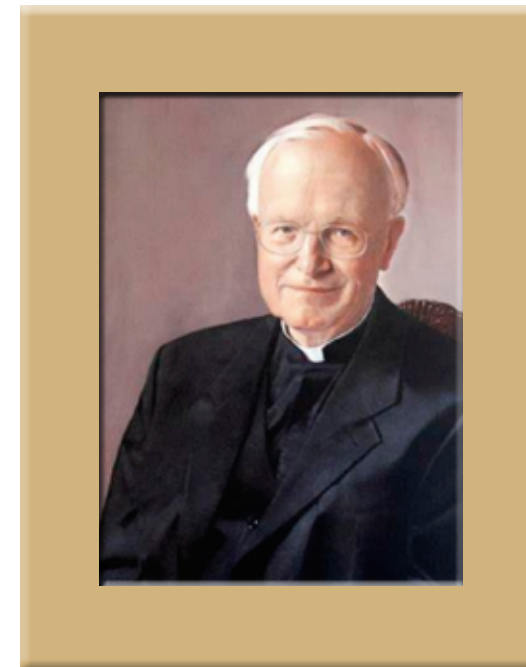
voor zijn leerlingen. Het resulteerde in 300.000 paar schoenen. Tot het jaar 2000 blijft Theo schooldirecteur, maar vooral is hij herder voor de leerlingen, leraren en hun ouders.

Vanaf 2000 wijdt Theo zich aan ander sociaal werk. Hij werkt samen met de zusters van Moeder Teresa en met groepen van Foi et Lumière, voor anders begaafden en hun familie. Zijn aandacht gaat steeds meer uit naar de duizenden migranten uit Afrika en Azië die officieel als dienstmeisjes werken voor de betere kringen van Beiroet, maar in feite als slaven worden behandeld. Hij opent een centrum voor hen, houdt wekelijkse eucharistievieringen, heeft een radioprogramma in hun eigen talen en houdt via de mobiele telefoon contact met velen van hen. Hij bezoekt hen ook persoonlijk, soms zelfs in de gevangenis. Dat werk doet Theo gedurende de laatste twintig jaar

van zijn verblijf in Beiroet; daarna wordt het overgenomen door een jongere priester. Het afscheid van Theo valt samen met zijn gaste verjaardag en wordt een geweldig feest van dankbaarheid, waarbij vele nationaliteiten aanwezig zijn. Theo was daar zeer blij mee. Het was welverdiend.

Theo had zich al die jaren onvermoeibaar, moedig en soms zelfs met levensgevaar voor de armen ingezet. Die inzet paarde hij aan een scherpe tong. In interviews die hij in de media gaf was hij vaak negatief in zijn oordeel over zowel de Libanon als Nederland. Hij zag weinig vooruitgang in al die jaren dat hij werkte in de Libanon: "Ze hebben niets geleerd. Het land is kapotgemaakt en de schuldigen zijn nog steeds aan de macht." Ook in Nederland treurde hij om de teloorgang van de vele jezuïetenwerken en de lege kerken en het ontbreken van roepingen; "Zal de Mensenzoon bij zijn komst op aarde nog geloof vinden?"

De overgang naar Nederland was niet gemakkelijk, maar al spoedig wist hij de medebewoners van Aqua Viva aan zich te binden door zijn spannende verhalen. Hij dwong zichzelf te blijven lopen, al werd dat steeds moeilijker. Hij maakte plannen voor de toekomst. Maar het corona-virus maakte aan alle plannen een einde. Hij stierf op 3 januari in de morgen op zijn kamer, na gedurende een week aan zijn bed gekluisterd te zijn.

Pater HAYE van der MEER (1926 – 2021)

Haye werd op 17 juni 1926 geboren in Noordwijk als tweede kind in een gezin van negen. Zijn vader zat in de bollenhandel. Haye volgde het Gymnasium eerst in Pey bij de trappisten en later in het internaat van de jezuïeten in Gulpen, waar hij eindexamen A deed in 1944. Daarna volgde twee jaar kuren vanwege TBC. Op 7 september 1947 trad Haye in bij de jezuïeten in Grave. Na de studie filosofie werd Haye eerst surveillant in Zeist en daarna medewerker van het jezuïetenweekblad *De Linie*. Daarna studeerde hij theologie in Innsbruck en promoveerde hij bij professor Karl Rahner s.j. met een proefschrift over de priesterwijding van de vrouw. Op 26 juli 1960

werd hij priester gewijd in Innsbruck. Zijn eerste taak was ethica te doceren aan de eigen opleiding in Nijmegen.

In 1967 verhuisde die opleiding naar Amsterdam en werd Haye de rector van alle jonge jezuïeten die filosofie en theologie studeerden aan de Katholieke Theologische Hogeschool Amsterdam (KTHA). Die studenten woonden verdeeld over zes huizen in de stad en hadden hun gemeenschappelijke maaltijden en eucharistievieringen in het Ignatius College. Voorzien van de moderne theologische bagage die hij in Innsbruck had opgedaan zette hij zich enthousiast in voor deze nieuwe opzet, maar na enige jaren raakte hij teleurgesteld. Het aantal studenten liep sterk terug en met name de aantrekkingskracht die op hen uitging van de Amsterdamse Studenten Ekklesia zinde Haye niet omdat die zich steeds meer van de officiële Kerk verwijderde. Tijdens het Pastoraal Concilie in Noordwijkerhout verdedigde Haye de priesterlijke celibaatsverplichting. Kort daarop werd hij door mgr. Gijsen gevraagd om naar het bisdom Roermond te komen, een verzoek dat krachtig ondersteund werd door Rome. Vanaf 1972 tot eind 2017 zou Haye in dat bisdom blijven werken. Vele functies heeft Haye daar vervuld: bisschoppelijk vicaris, kanunnik, diocesaan administrator en officiaal. De meest invloedrijke functie die Haye er heeft bekleed was die van rector van het nieuw opgerichte grootseminarie van Rolduc. In die functie heeft hij jarenlang de toekomstige clerus van het bis-

dom Roermond en ook van andere bisdommen helpen vormen. Rolduc heeft ongeveer 150 priesters en zelfs meerdere bisschoppen voortgebracht. In 1987 nam Haye afscheid als rector van Rolduc, hij ging wonen in het huis van de bisschop en richtte zich als officiaal op juridische zaken en de kerkelijke rechtbank. In de laatste jaren assisteerde hij tot zijn grote vreugde regelmatig in kleinere parochies in de buurt van Roermond. In 2017 nam hij wegens ouderdomskwalen zijn intrek in het kloosterbejaardenhuis Aqua Viva in Nijmegen. Hij stierf op 5 januari 2021 aan de gevolgen van het coronavirus.

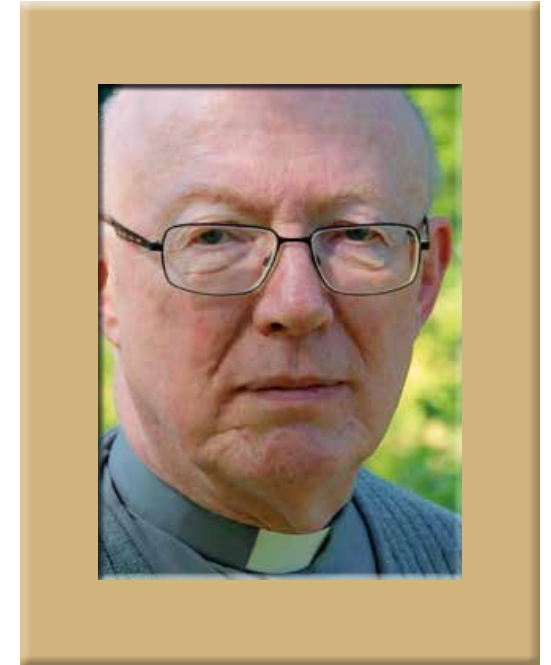
Haye stond midden in de problematiek van de polarisatie in de Nederlandse kerk. Hij had duidelijke overtuigingen, maar stelde zich ook open voor de mening van anderen en bleef bij meningsverschillen altijd een gentleman. Hij had veel vertrouwen in wetten en regels en kende die ook goed. Alsdocent kwam hij altijd goed beslagen ten ijs. Het was altijd de moeite waard naar hem te luisteren, ook als je het niet met hem eens was. En binnen zijn eigen orde waren velen het theologisch niet met hem eens, terwijl ook in het bisdom Roermond de Hollander soms argwanend werd beschouwd. Haye was er ook voor zijn familie: hij was er niet vaak, maar wel bij alle belangrijke gebeurtenissen. Hij had een oprechte belangstelling, ook voor zijn neven en nichten. Bij meningsverschillen bemiddelde hij en gaf hij vaak met zijn argumenten de doorslag. Zijn leven samenvattend zei hij zelf: "Ik heb

een leven gehad dat vaak zwaar was, maar ik durf te vertrouwen dat ik toch goede dingen heb mogen doen." Daar zijn vele leerlingen, parochianen, medebroeders en familieleden het mee eens.

Pater GERARD WILKENS (1940 – 2021)

Gerard werd geboren op 18 april 1940 in Groningen, waar zijn ouders een bekende schoenenzaak hadden in de Herestraat. Hij was enig kind. Hij deed Gymnasium B aan het Maartens College en trad op 7 september 1958 in bij de jezuïeten in Grave. Hij studeerde psychologie aan de Rijks Universiteit in Utrecht en theologie in Amsterdam en in Münster. Daar promoveerde hij in 1975 tot doctor in de theologie bij professor Erwin Iserloh. Het proefschrift was getiteld *Gaandeweg tot de orde geroepen* en handelde over de intermenselijke verhoudingen in de groep van de eerste jezuïeten. Hij kon daarin zijn opleiding in de sociale psychologie en zijn spirituele belangstelling combineren. Gerard werd priester gewijd op 12 april 1969 in Amsterdam. In 1972 werd hij rector van de zusters in Nunhem en van daaruit gaf hij retraites en conferenties. In 1982 werd Gerard spiritueel van het grootseminarie Rolduc, later ook van de diakenopleiding en van de priesteropleidingen de Tiltenberg, het Sint-Janscentrum en Bovendonk.

Op deze wijze heeft hij vele toekomstige priesters en diakens begeleid, ook na hun wijding. Daarnaast bleef Gerard zijn leven lang "de zielen helpen" door het geven en begeleiden van retraites en conferenties. Hij was raadgever en biechtvader in vele kloosters en voor GCL-groepen en individuele personen in binnen- en buitenland. Vanaf 1976 was Gerard gedurende 30 jaar hoofdredacteur van de Nederlandstalige editie van het tijdschrift *Communio*, wat hem in contact bracht met de belangrijkste katholieke theologen. Als bestuurslid van het eerste uur stond hij ook aan de wieg van het *Katholiek Nieuwsblad*. Als overste van de Limburgse jezuïeten had hij persoonlijke aandacht voor ieder. Ook binnen zijn familie was Gerard geliefd. Hij bezocht zijn neven en nichten regelmatig en was een steun in moeilijke momenten. Ook binnen zijn

familie bleef hij op de eerste plaats priester: beschikbaar, trouw, bescheiden, op een terughoudende manier een richting wijzend en een spiritueel begeleider voor wie daarom vroeg.

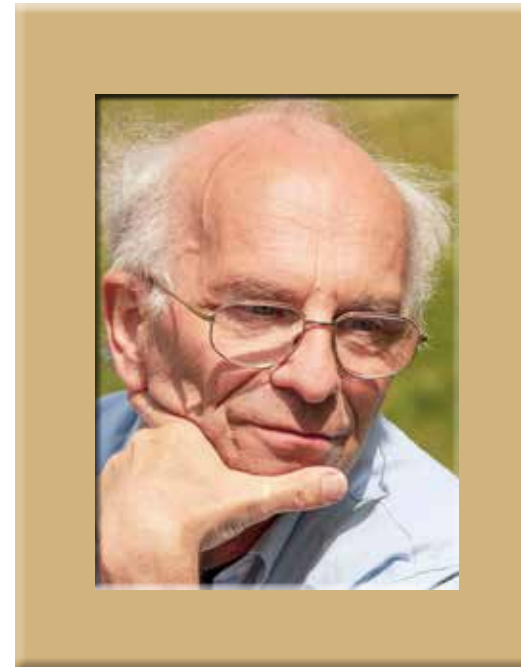
Gerard straalde opgewektheid uit en vriendelijkheid, hij had gevoel voor humor en was zeer hulpvaardig, ook voor zijn oudere medebroeders in Aqua Viva aan wie hij zijn diensten als chauffeur makkelijk aanbood. In 2017 was Gerard zelf in Aqua Viva komen wonen. Hij had wat ouderdomsklachten, maar die verhinderden hem niet om zijn werk te blijven doen. Hij reed met zijn auto ontelbaar vele kilometers van de ene afspraak naar de andere, vaak meerdere op een dag. Daar kwam plotseling een einde aan door het coronavirus. Aanvankelijk liet het zich niet zo ernstig aanzien, maar toen zijn conditie verslechterde ging hij naar het ziekenhuis. Dat mocht niet meer baten. Hij ontving de laatste sacramenten in tegenwoordigheid van zijn nicht, die bij hem bleef waken tot hij even na middernacht overleed op 20 januari 2021. De uitvaart op 27 januari werd geleid door mgr. J. Hendriks, de bisschop van Haarlem-Amsterdam, terwijl ook de bisschop van Breda en van Roermond aanwezig waren. De vele condoleances aan familie en orde getuigen van het vruchtbare apostolaat van Gerard: voor velen is hij van wezenlijk belang geweest voor hun geestelijk leven.

Pater WALTER FABRI (1940 – 2021)

Walter Fabri werd geboren in Antwerpen op 21 januari 1940. Zijn vader was onderdirecteur van een technische school en stond thuis aan het hoofd van een gezin met vier kinderen. De zus studeerde kunstgeschiedenis, één broer werd toneelspeler, de andere tekenaar. Dat heeft bij Walter sporen achtergelaten die pas later zichtbaar zouden worden. Hij volgde de Grieks-Latijnse humaniora in het Xaverius-college van Borgerhout om daarna, op 7 september 1960, in te treden in Drongen. Na twee jaren noviciaat begon hij, zoals toen gebruikelijk was geworden, aan de studie van de filosofie (drie jaren in Heverlee) en, na een stage van twee jaren als surveillant/leraar in het college van Turnhout, aan de studie van de theologie (vijf jaren in Leuven). Betekenisvol is dat hij zich daarbij toelagde op de catechese. Op 8 juli 1972 werd hij in Heverlee tot priester gewijd en op 4 februari 1978 legde hij in Drongen zijn laatste geloften af.

Wat meteen opvalt is dat hij tijdens zijn vormingsjaren nooit het eigen Vlaamse land heeft verlaten en dat hij ook later nooit actief zou zijn in het buitenland. Dat is niet zo gewoon in onze tijd. Dat wijst op de bescheiden maar ook op de trouwe inzet die waardering en zelfs bewondering wekte bij wie hem aan het werk zag. Hij was een betrouwbare ploegspeler zijn leven lang, maar

daarom niet minder veelzijdig. Zijn activiteiten bestonden uit de vervlechting van een drietal "leitmotiven". Daar was vooreerst, van 1972 tot 2012, zijn medewerking aan *Kerk en Leven*, een apostolisch werk waarin hij zijn catechetische vorming tot uitdrukking kon brengen. Hiervoor heeft hij veel geschreven. Hij is dat later blijven doen toen hij hoofdredacteur werd van ons kwartaalblad *Jezuiten*. Voor die publicatie verzorgde hij ook de vormgeving, de foto's, de interviews. Hij was er terecht fier over.

Dat werk heeft hij gecombineerd met de functie van minister die hij op de meest diverse plaatsen heeft uitgeoefend: in Brugge (1982-1999), in Brussel (1999-2002), in Hasselt/Godsheide (2002-2006), Drongen (2007-2012), in Brussel (2019-2021). Hoe zou men niet een beroep hebben gedaan op zijn stipte toe-

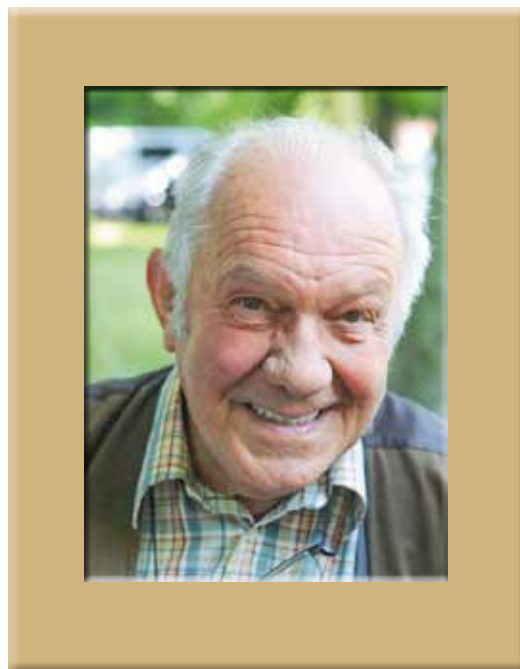
wijding, ook in de materiële dienstverlening? De inrichting van het nieuwe huis in Brussel in 1999 (Arrupe) heeft veel aan hem te danken.

Wie Walter nog beter heeft leren kennen zal onvermijdelijk herinneringen ophalen over de familiedagen in Hasselt en daarna in Drongen. Daar ontplooiden Walter talenten die tot dan toe nog grotendeels verborgen waren gebleven. Hij was er een animator en een begeleider. Hij trad er op als regisseur en acteur in kleine toneeltjes waaraan volwassenen en kinderen graag wilden deelnemen. Bovendien hielp hij mee aan het ontwerpen en verfraaien van de decors. Schilderen en beeldhouwen behoorden nu eenmaal tot zijn hobby's. Geen wonder dat de redactie van *Ignis Webmagazine* altijd op hem een beroep mocht doen om verslag uit te brengen over een kunstwerk of een tentoonstelling. Dat talent had hij van zijn familie meegekregen. Hij maakte er gebruik van om anderen te laten delen in de verwondering en de bewondering waarmee hij de wereld waarnam al wandelend in de natuur of tijdens een bezoek aan een museum.

Maar al die activiteiten zijn niet het belangrijkste van wat wij ons van Walter zullen herinneren. Belangrijker zijn de minzaamheid en het mededogen die men in hem kon ontdekken. Hij had een hart voor mensen, voor vrienden waarmee hij op vakantie ging, maar ook voor gekwetste mensen. Hij kon luisteren tot in het oneindige, telkens opnieuw. Hoeveel mensen hij gedragen heeft in hun lijden weet alleen

Hij die de bron is van alle goedheid. Nooit heeft men hem een onvertogen woord horen zeggen over wie dan ook. Een zeldzame hoedanigheid wanneer iedereen over iedereen zijn zegje wil hebben.

Walter was één van die mensen die je altijd te laat waardeert zoals ze dat verdienen. Begin 2021 moest hij een hartoperatie ondergaan die niet helemaal wilde lukken. Op herstel in het huis van Heverlee bleek hij in het hospitaal besmet te zijn door het coronavirus. Daaraan is hij overleden op 23 januari. Zijn uitvaart in intieme kring, op 30 januari, bood de gelegenheid om uitdrukking te geven aan dankbare en ontroerende getuigenissen. Walter heeft die zelf niet mogen horen maar wij wel en wij zullen ze niet vergeten.

Pater LUC VERSTEYLEN (1927 – 2021)

Luc Versteylen werd geboren in Antwerpen op 11 september 1927 als oudste van drie broers. Van 1939 tot 1944 volgde hij de Latijns-Griekse humaniora op het Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwecollege. Voor het laatste jaar moest hij wegens de oorlogsomstandigheden uitwijken naar het Xaveriuscollege in Borgerhout. In die periode, in 1943, maakte hij een tragisch voorval mee: de verdrinkingsdood van een kind, na het beruchte bombardement op Mortsel. Die ervaring heeft hem ertoe gebracht om zijn latere leven te wijden aan de bescherming van de jeugd.

Op 7 september 1945 trad hij in bij de jezuïeten in Drongen. Na de twee jaren noviciaat bleef hij daar nog twee jaren om een diploma van kandidaat in de klassieke filologie te behalen. In 1949 begon hij in Leuven aan drie jaren studie van de filosofie en in 1956 aan de studie van de theologie, de eerste drie jaren eveneens in Leuven en het vierde in Heverlee. Tussen beide studieperiodes in was hij surveillant en leraar in de colleges van Aalst en van Turnhout. Hij werd priester gewijd in Heverlee op 10 augustus 1959 en legde zijn laatste geloften af op 2 februari 1962.

Deze opsomming van plaatsen en data mag niet verbergen dat Luc ondertussen al zijn vleugels had uitgeslagen. In 1962 was hij leraar geworden van de vierde moderne in het Xaveriuscollege van Borgerhout. Maar al in 1957 had hij zijn eerste boek uitgegeven. Het was een bundeling van opstellen die hij toeschreef aan Kartouchke, een jongetje "dat meer in zijn harteke had dan in zijn koppeke", maar dat juist daarom heel pienter was en hartveroverend kon schrijven over zijn levenservaringen. Het boek beleefde zijn zevende druk in 1967. Luc was haast op slag beroemd in brede kringen. Sindsdien is hij blijven schrijven, niet minder dan 35 titels. Zo gaf hij uitdrukking aan de spirituele boodschap die hij wilde brengen aan opgroeiende jongeren en, waarom niet, ook aan ouderen. Zo bijvoorbeeld *De morgenmensen of Kristelijk anders gaan leven* in 1981 en 1982. Te vermelden is natuurlijk *De Paradijservaring*; een boek dat ophef maakte

bij zijn verschijnen in 1982 en dat in 1984 een grondig herwerkte uitgave beleefde. Het moet gezegd dat dit vernieuwende boek over lichamelijke en seksuele vorming (en over de taal die daarbij gebruikt zou moeten worden) door velen maar niet door allen gunstig werd ontvangen.

Luc wist zijn boodschap niet enkel te verspreiden met woorden maar ook met gebaren, vaak tegendraadse en contraculturele gebaren. In 1970 nam hij het initiatief tot oprichting van "leven in de brouwerij van Viersel", een plek voor een haast utopisch gemeenschapsleven op basis van stilte, soberheid en samenhang. Vele jongeren zijn daar in contact gekomen met een diepere levenswijze: anders gaan leven, inderdaad. In 1973 begon hij met de beweging van de groene fietsers om aandacht te vragen voor kwetsbare weggebruikers. Toen begon hij ook met de beweging Anders Gaan Leven en in 1992, toen AGALEV te diep in politiek vaarwater terecht was gekomen, met een beweging die de naam HELABA kreeg. Bekend is hij ook om zijn vele, originele protestacties waarvoor hij zelfs een gevangenisstraf over had. Om er slechts enkele te noemen: het tegenhouden van een wapentrein in Zwankendamme, een hongerstaking tegen het aanleggen van een parking in het Rivierenhof en de actie tegen de voorgenomen sloping van het Antwerpse Centraal Station. Zeker voor die laatste, succesvolle actie zullen velen, en niet enkel Antwerpenaren, hem dankbaar blijven.

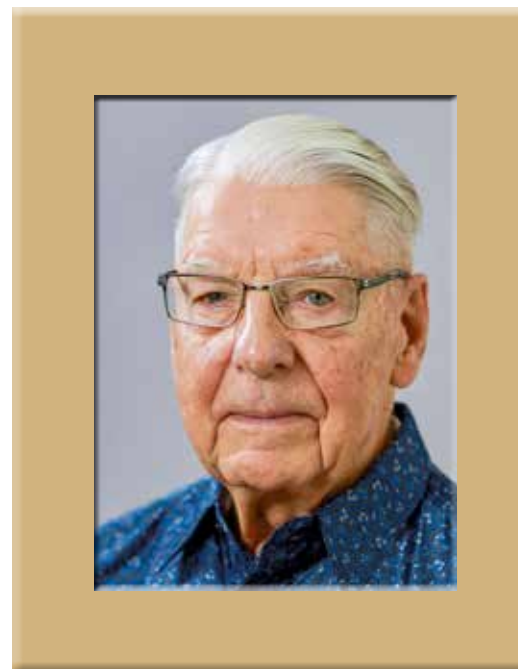
De laatste levensjaren van Luc werden versomberd door beschuldigingen van seksueel misbruik in de brouwerij van Viersel. Zijn oversten wilden hem daar weghalen en overplaatsen naar Heverlee. Aan die bedoeling heeft hij echter geen gevolg gegeven. Hij verkoos zijn intrek te nemen in een woonzorgcentrum in de omgeving van Antwerpen, wat hem om medische redenen werd toegestaan. Daar kon hij nog vele vrienden ontvangen. Dat bezoek werd echter schaarser toen de pandemie uitbrak. Het laatste jaar was voor hem bijzonder hard. Hij was fel verzwakt en zo goed als blind. Die beproeving heeft hij met een bewonderenswaardig geduld gedragen. Ondanks alle voorzorgen werd ook hij besmet door het coronavirus. Hij is eraan overleden op 10 februari 2021. De uitvaart in de kerk van het Xaveriuscollege werd "gestreamd" en zo druk gevolgd door vele dankbare sympathisanten.

Pater WIL WINKEL (1933 – 2021)

Wil werd op 28 mei 1933 geboren in Amsterdam als oudste in een gezin van vier kinderen. Zijn vader was vliegtuigmonteur bij de KLM op Schiphol. In de oorlog verhuisde het gezin naar Den Haag in de parochie van de Elandstraat. Wil volgde het Gymnasium A eerst aan het Aloysius College aldaar, later aan het Ignatius College in Amsterdam.

Op 7 september 1952 trad hij in bij de Jezuiten. In 1958 ging hij als missionaris naar Indonesië. Als scholastiek werkte hij bij de Strada-scholen in Jakarta en als docent aan het kleinseminarie Mertoyudan. Na zijn priesterwijding op 31 juli 1964 in Yogyakarta deed hij zijn tertiaat in Oostenrijk, o.a. met een lange stage in een psychiatrisch ziekenhuis. Daarna ging hij naar Amerika en studeerde Onderwijskunde en Counseling aan de Fordham University in New York, waar hij zijn MSc-diploma behaalde. Terug in Indonesië werd hij docent pedagogie en decaan aan de universiteit Sanata Dharma in Yogyakarta. De Sanata Dharma is oorspronkelijk opgericht als een lerarenopleiding en ook toen het universiteit was geworden bleef die oorsprong duidelijk in het curriculum, zeker in de faculteit waar Wil les gaf. Hij werd de grondlegger van de Counseling-afdeling. Hij leidde counselors op, die in zijn visie de taak hebben leerlingen volwassen te maken.

Hierover schreef hij verscheidene boeken en bij Wil was dat niet alleen theorie: hij was meer dan twintig jaar counselor op Stella Duce, de middelbare school voor meisjes van de zusters Onder de Bogen. Over zijn leven als missionaris zei Wil zelf: "Ik ben niet naar Indonesië gegaan als een nieuwe Franciscus Xaverius, om de mensen te gaan dopen. Ik wist er al genoeg van om te weten hoezeer we ons moeten aanpassen." Niettemin was hij er trots op dat de invloed van de Kerk op de Indonesische maatschappij aanzienlijk was. Dat kwam niet op de laatste plaats door het voortreffelijke niveau van het katholieke onderwijs, waar hij ook aan mocht meewerken. Hij bleef deze taken vervullen tot 2004.

Toen keerde Wil, 70 jaar oud, terug naar Nederland, eerst naar Den Haag, later naar Nijmegen. Hij was pastoraal werkzaam voor

de KKI, de Indonesische Parochie in Nederland, ging voor in de vieringen en begeleidde bedevaarten naar Lourdes en Israël. Met veel van zijn leerlingen en studenten bleef Wil contact onderhouden, vooral met hen die naar Nederland verhuisd waren. Hij inspireerde velen met zijn altijd goed voorbereide lessen, preken en gesprekken en vooral door de eenvoud en authenticiteit van zijn geloof en zijn dienstbaarheid.

Van nature hield hij er niet van om op de voorgrond te treden. Maar zijn expertise als counselor maakte hem tot een uitstekende bemiddelaar en in groepsgesprekken was hij niet bang de vinger op de zere plekken te leggen, rustig, nooit drammerig, vastberaden, niet fanatiek. Als ontspanning maakte hij wekelijks een dagtochtje, dat hij nauwgezet voorbereidde en waar hij zeer van genoot.

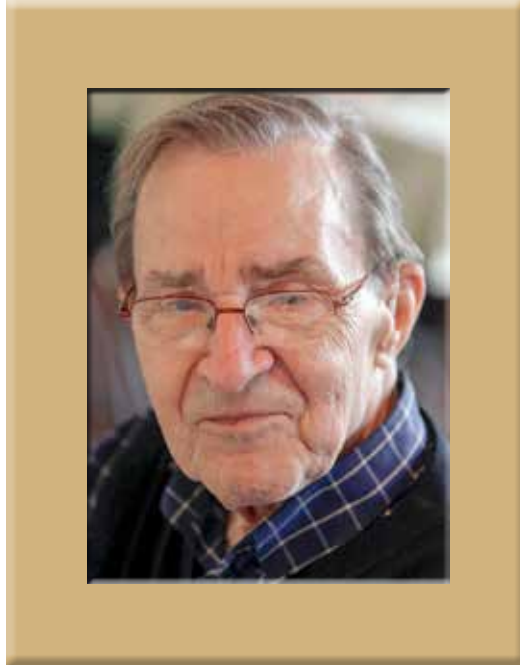
Zijn dood kwam onverwacht in de vroege morgen van 15 maart. Het feit dat er zeventien jaar na zijn vertrek nog direct na zijn dood een plechtige viering tot zijn nagedachtenis werd gehouden in Yogyakarta aan de Sanata Dharma getuigt van de hoogachting die men daar nog steeds voor hem en zijn werk heeft.

Pater WARD DIRVEN (1925 – 2021)

Ward Dirven is geboren in Antwerpen, maar groeide op in Geel waar zijn vader schrijver was. Na de humaniora in het Sint-Aloysiuscollege van die stad trad hij in het noviciaat op 4 augustus 1944. Zijn vorming verliep heel klassiek, althans voor een toekomstige missionaris. Na het noviciaat besteedde hij het eerste jaar aan de studie van de klassieke talen (in Drongen) en het tweede aan de studie van koloniale wetenschappen en aan zijn legerdienst (in Egenhoven). Na drie jaren filosofie vertrok hij naar Congo voor een stageperiode van vier jaren, de eerste drie als directeur van een lagere school, het vierde als leraar aan de normaalschool van Imbela. Zijn theologie deed hij in Leuven. Daar werd hij in 1958 tot priester gewijd.

Nog voor zijn derde jaar werd hij gevraagd om een jaar filosofie te gaan doceren aan het grootseminarie van Mayidi. Dat spoor zou hij vele jaren blijven volgen. Na zijn derde jaar in Paray-le-Monial besteedde hij twee jaren aan een doctoraat in de filosofie aan het Institut Catholique de Paris. Vanaf 1963 begon zijn definitieve activiteit in de missie. Hij werd er geestelijke begeleider en professor van spirituele theologie. Maar naam maakte hij vooral als docent filosofie, van de geschiedenis van de filosofie, van moraalfilosofie en, niet te vergeten, van formele logica. Dat laatste vak

stond bij zijn studenten bekend als niet het gemakkelijkste. Ook Ward heeft er zich in moeten bewijzen maar dat heeft hij met brio gedaan. Heeft hij daaraan het sabbatjaar besteed dat hij in 1976-1977 mocht doorbrengen in Londen? In de jaren daarna zal hij een geheel vernieuwde cursus logica opstellen en in boekvorm uitgeven. Deze zal niet minder dan drie oplagen kennen.

Maar wie Ward beter heeft leren kennen weet dat, waar het aankwam op apostolische opdrachten, "veel" voor hem niet gauw "te veel" was. Terug in Kimwenza als professor filosofie stichtte hij de Editions Canisius voor filosofische publicaties; werd hij secretaris van Canisius, het studiehuis van de jezuïeten; kreeg hij er de zorg voor de bibliotheek bij; begeleidde hij scripties. Geleidelijk aan kwa-

men daar nog andere taken bij, zoals overste van de paters in Mayidi en parochiepastoraal. Gedurende vijf jaren (1982-1987) woonde hij in de parochie Sainte Marie van Kimwenza waar hij meewerkte in de parochie, vanwaar hij dienstdeed als rondreizende zielzorger en de taak van minister vervulde. En dat alles terwijl het lesgeven voortging.

In 1987 keerde hij terug naar het Canisiushuis in Kimwenza om er te blijven tot 1998. "Om er te blijven?" – nee, niet echt. Vandaar zwermde hij als professor uit naar verschillende grootseminaries over heel Congo. In 1995 werd hij daar bovendien bibliothecaris en in 1997 zelfs even econoom van het huis. Maar tegelijk – hoe wonder ook – ging zijn hart en zijn inzet uit naar de armen en de behoeftigen. Om hen te troosten en aan te moedigen sprak hij vlot de inlandse taal. Op zeker ogenblik kon men hem bij een zieke en alleenstaande moeder de woonkamer en de keuken zien schuren.

In 1998, 47 jaar na zijn eerste vertrek en na 40 jaar in de missie, vroeg Ward om naar België te mogen terugkeren. De eerste drie jaren deed hij dienst in het Maria-oord te Oostakker, als econoom en als begeleider van de Ignatiusvereniging en van de charismatische vernieuwing. Toen de paters Oostakker verlieten nam Ward zijn intrek in het huis op de Antwerpse Graanmarkt als bedrijvige minister en trouwe zielzorger: de zusters Karmelietessen konden op hem rekenen. Na één jaar Heverlee voegde hij zich in 2013 bij de confraters

die gemeente gingen vormen in Boechout. Reeds vanaf 2009 werd hij geplaagd door een toenemende doofheid, een zware handicap voor zo'n praatgrage man. Desondanks heeft hij ook daar als minister vele diensten bewezen. Om zijn confraters een beetje te kunnen verwennen nam hij regelmatig de tram om te gaan winkelen in Mortsel.

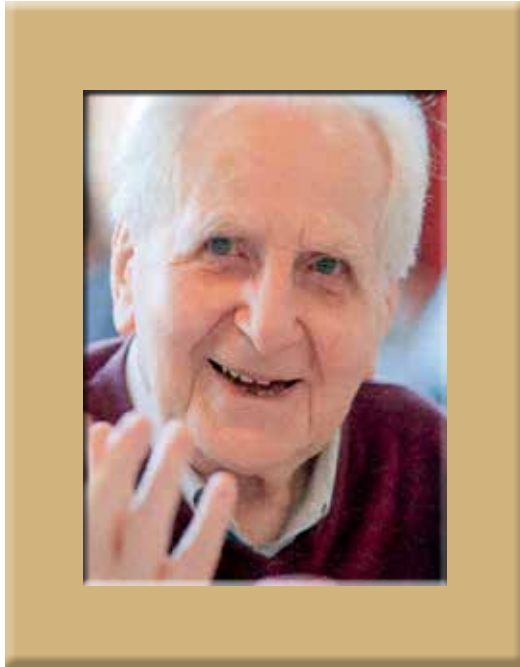
Maar zelfs energieke mensen worden ouder en in 2018 werd hij in Heverlee opgenomen. Hij vond er de mogelijkheid om te wandelen, een beetje rusteloos als hij was, maar ook een vaste plaats in de kapel om te bidden. Langzaam verminderden zijn krachten tot hij na een simpele val niet meer herstelde. Hij overleed op maandag 15 maart 2021, 95 jaar oud.

Pater FERNAND BOEDTS (1922 – 2021)

Fernand Boedts werd geboren op 23 januari 1922 in Watou, West-Vlaanderen, als achtste kind van het echtpaar Albert Boedts en Rachel Brutsaert. Zijn vader was een in de dorpsgemeenschap geliefde geneesheer en zijn moeder stond bekend als toegewijd en zachtmoedig. Van die eerste jaren weten wij niet veel: getuigen van zijn jonge jaren zijn erg zeldzaam geworden. Wij weten wel dat hij een goede leerling was in de Latijns-Griekse humaniora van het college van Poperinge en dat hij dadelijk daarna intrad in het noviciaat van Drongen op 7 september 1940. Na de twee jaren noviciaat bleef hij nog een jaar langer in Drongen voor een inleiding in de klassieke talen en letterkunde. Voor de daaropvolgende studie van de filosofie week hij uit, in die oorlogsjaren, naar Namen en Godinne (1943-1946). De vier jaren studie van de theologie bracht hij door in het studiehuis van Leuven (1950-1954). Ondertussen had hij al vier jaar stagegelopen als leraar en prefect in het kleinseminarie van Lemfu (1946-1950). Kennelijk was hij al vroeg bezielde door een missieroeping. Op 24 augustus 1953 werd hij in Leuven tot priester gewijd. Zijn derde proefjaar zou hij deels beleven in Wépion, deels in Djuma.

Dit proefjaar werd niet voltooid in Wépion maar wel in Djuma omdat daar het noviciaat behoefte had aan een socius van de novice-

meester. Zijn oversten vertrouwden hem en, zo zou al gauw blijken, ook de aan hem toevertrouwde jongelui. Zeker, hij getuigde van nauwgezetheid en verlangde die ook van hen. Hij was er een ware geestelijke begeleider die anderen heeft geholpen om naar hun innerlijke stem te luisteren en in hun eigen mogelijkheden te geloven. Zo een begeleider is hij ook later gebleven voor vele mensen.

Vanuit apostolisch perspectief was de toekomst toen nog onzeker. Er waren toen nog weinig Afrikaanse jezuiten in opleiding, maar dat zou weldra veranderen. Fernand heeft deze wending meegemaakt als medeverantwoordelijke voor de vorming. In 1957 werd hij professor en geestelijke leider in het Centre Médico-Scolaire te Kisantu. Om zijn goedheid en luisterbereidheid werd hij in 1961 rector van

het studiehuis voor filosofie, St. Pierre Canisius, in Kimwenza. Volgden nog twee jaren als vice-overste in het college van Kisantu waarna hij regionaal overste werd van de jezuiten in het bisdom Popokabaka. Zes jaar later werd hij rector van het nieuwe college van Bujumbura in het buurland Burundi. Dat waren spannende jaren in en buiten de gemeenschap van de jezuiten en erg belastend voor Fernand en zijn wankele gezondheid.

Na het aflopen van zijn zesjarige termijn had hij alleszins een sabbatjaar verdiend in België. In 1984 werd hij missieprocurator, een opdracht waarvoor hij met zijn ervaring en zijn uitgebreide kennissenkring de geknipte man was. Zijn interesse bleef uitgaan naar de Afrikanen maar beperkte zich niet daartoe. Hij kreeg de opdracht voorzitter te worden van de commissie internationaal apostolaat van de beide Belgische provincies en van coördinator van de Jesuit Refugee Service. Dat hij in 1999 overste werd van de jezuitenresidentie in Brussel, de Gesù, kon hem daarbij niet hinderen. Toen die opgeheven werd in 2004 verbleef hij nog enkele jaren in de gemeenschap St. Ignace in de Washingtonstraat. Tijdens zijn verblijf in Brussel legde hij veel contacten met Congolese en Burundese maar ook met Belgische hooggeplaatsten, zelfs met koning Boudewijn. (Bij zijn uitvaart hebben de huidige koning en koningin een telegram met rouwbetuiging gestuurd.)

Als beleidsman had Fernand veel ervaring opgedaan. Als raadgever bewaarde hij zijn

grote belangstelling voor wat er in de wereld omging. Hij toetste zorgvuldig af of zijn informatie wel klopte, zocht dan beleidsmensen op, politici en diplomaten. Steeds ijverend voor vrede, met volle inzet voor de mensenrechten. Hij was ervan overtuigd dat grote problemen structureel moesten aangepakt worden. De strijd voor rechtvaardigheid beleefde hij als een concrete beleving van zijn christelijk geloof.

In 2010 verhuisde Fernand naar Heverlee. Geleidelijk moest hij zijn apostolaat opgeven. Wegens het verzwakken van zijn gezichtsvermogen had hij steeds meer hulp nodig. Hij bleef verknocht aan zijn familieleden en zij aan hem. En in de gemeenschap bleef hij een geliefde gesprekspartner. Niettemin begon de eenzaamheid hem zwaar te wegen. Op 27 april 2021 is hij rustig ingeslapen. Een lang, vruchtbaar leven heeft hij tot een goed einde gebracht.

Pater MARCEL WOUTERS (1927 – 2021)

Marcel werd op 19 april 1927 geboren in Antwerpen als vierde van de vijf kinderen in het gezin van Louis Wouters, bediende bij de gasmaatschappij, en Stephanie Nelemans. Op het Xaveriuscollege van Borgerhout volgde hij de Grieks-Latijnse humaniora. Na de retorica trad hij samen met vier medeleerlingen in het noviciaat te Drongen (7 september 1946). Zijn oudste broer, Jos, was hem al voorgegaan in Drongen en zou hem ook voorgaan als missionaris in Congo.

Na het noviciaat doorliep Marcel de gewone vorming die toen nog begon met twee jaar juvenaat. Eerst behaalde hij de 1e kandidatuur klassieke talen. Tijdens het tweede jaar deed hij zijn militaire dienst te Leuven en Antwerpen. Daarop volgden, eveneens gewoon-tegetrouw, drie jaren filosofiestudie in Leuven. Waar zou hij zijn regentie doorbrengen? Hij volgde het voorbeeld van zijn oudere broer en bereidde zich voor op het leven als missionaris in Congo. Vier jaren was hij directeur van de lagere school in Popokabaka. In 1957 keerde hij terug naar België om theologie te studeren. De eerste twee jaar in Leuven, de volgende in het nagelnieuwe huis van Heverlee, waar hij priester gewijd werd op 10 augustus 1960. Tijdens het daaropvolgende derde noviciaatsjaar verbleef hij in Paray-le-Monial in Frankrijk.

In 1962 was zijn vorming afgerond en kon Marcel weer naar Congo vertrekken. Hij zou er blijven tot 1995, 37 jaar in het geheel. Hij heeft er uiteenlopende functies vervuld in verschillende, dikwijls kleinere missieposten. In Kingunda werkte hij als *excurrens*, "rondtrekkende priester" in het officiële en "broussard" in het gemeenzame taalgebruik. Hij zou altijd actief blijven in opdrachten van "de eerste lijn". Zo ontpopte hij zich tot een veelzijdige missionaris. Marcel herinnerde zich met enige tevredenheid dat hij in die missieposten al zijn talenten kon ontwikkelen. Hij werkte er aan bouwconstructies, aan wegen, aan de voorziening van bron- en drinkwater, aan de voorziening van levensmiddelen, aan het onderhoud en de groei van de veestapel. In Imbela vroeg men hem nog een andere verantwoordelijk-

heid op zich te nemen: hij werd er leraar en minister op de medisch-pedagogische school. En in Mukila werd hij minister en tevens pastoor. Dat het hier niet altijd ging om risicovrije opdrachten wordt geïllustreerd door een feitje dat de politieke sfeer van die dagen typeert. In die tijd van het radicale nationalisme van het regime Mobutu had hij een kind gedoopt met een christelijke voornaam. Dat ging in tegen de "authenticité" en daarom moest hij een week in de gevangenis doorbrengen.

Daarna ging zijn leven weer zijn gewone gang. In Kasinsi werd hij *excurrens* en in Dinga pastoor en leraar. Maar toen kwam er toch een wending. Na één jaar pastoor geweest te zijn in Kitenda keerde hij voor korte tijd naar België terug. Die rustperiode benutte hij om nieuwe wegen te zoeken. Nog zes jaar werkte hij mee in het Centre Spirituel in Aru, in het Oosten van Congo. Hier was hij medestichter van Maison Béthanie voor de "Réhabilitation des Femmes sans Voix" ("REFESAVO). Deze vereniging stelde zich tot doel behoeftige vrouwen op te vangen door middel van een atelier voor gehandicapte vrouwen. Bovendien zorgde zij voor alfabetisering en voor de opvang en vorming van weeskinderen. Al deze activiteiten werden geleid door vrouwen uit de parochie. Marcel was hun geestelijke begeleider.

In 1995 keerde hij definitief terug naar België terug en werd minister in de gemeenschap van zijn geboorteplaats Borgerhout. Hij nam er tal van pastorale taken op zich: als trouwe hulp-

priester in de naburige parochie van Sint-Jan, en als zielzorger in het Erasmusziekenhuis, in de rusthuizen "De Goede Tijd", "de Pelicaan" en "Gitschotel Hof". Toen de gemeenschap in 2013 overgebracht werd naar Capenberg, Boechout, vond hij daar gedurende twee jaren een thuishaven. In 2015 verhuisde hij naar Heverlee waar hij op maandag 2 augustus 2021 rustig is overleden.

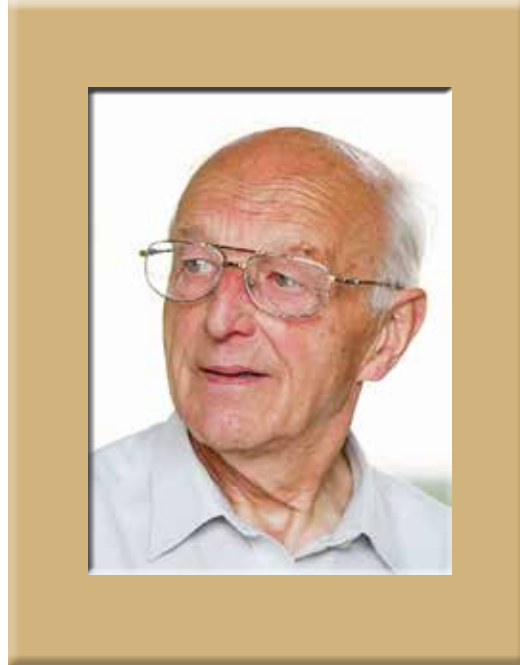
Wie Marcel na zijn terugkeer naar België mocht ontmoeten ontdekte een vriendelijke en zachtaardige, maar ook een eerder gesloten en zwijgzame man. Heeft hij zich daarom tijdens zijn laatste levensjaren dikwijls eenzaam gevoeld? Of was dat een prijs verbonden aan zijn hoge leeftijd? Dat belette niet dat hij zichtbaar kon genieten van de genegenheid van huisgenoten in Heverlee en van vrienden uit Borgerhout. Zij waren deze goede dienaar van de Heer niet vergeten.

Pater ROGER LENAERS (1925 – 2021)

Roger Lenaers werd geboren in Oostende op 4 januari 1925 als vijfde van de zeven kinderen van het gezin van René Lenaers en Elisabeth Demaerel. Zijn vader was visser en is samen met zijn jongste broer op zee omgekomen. Roger volgde de Latijns-Griekse humaniora aan het O.-L.-Vrouwcollege te Oostende en trad daarna in het noviciaat te Drogen. Daarop volgden twee jaar klassieke filologie in Drogen en drie jaar filosofie in Nijmegen. Zijn studies werden onderbroken door een stage van drie jaar als leraar, één jaar in het Sint-Jozefcollege te Turnhout en twee jaar in het Sint-Jan Berchmanscollege te Brussel, waar hij ook scoutsaalmoezenier was. Daarna keerde hij terug naar Leuven voor vier jaar theologie (1952-1956). Hij werd er priester gewijd in 1955. Met het derde proefjaar in St. Martin d'Ablois voltooide hij zijn vorming als religieus. De studie van de klassieke talen werkte hij verder af in Drogen en Gent.

Meer dan twintig jaar is hij leraar Latijn en godsdienst geweest in het instituut Paridaens te Leuven en tien jaar leraar godsdienst voor toekomstige leerkrachten muziek in het Lemmensinstituut. Ook was hij enkele jaren inspecteur klassieke talen voor de jezuïetencolleges. Al gauw heeft hij zich toegelegd op de pedagogie en didaktiek van de klassieke talen. Algemeen werd toen aangevoeld dat de methode

Geerebaert niet meer aangepast was aan de behoeften van de leerlingen en Roger kreeg de opdracht een nieuwe methode voor Latijn en Grieks uit te werken. De nieuwe methode die hij voorstelde kende een groot succes en van dan af werd "de methode Lenaers" op de meeste scholen ingevoerd. Natuurlijk dienden de nieuwe handboeken voor het middelbaar onderwijs nauwkeurig opgevolgd en steeds bijgewerkt te worden. Daarvoor heeft hij een werkgroep Ars Legendi opgericht. Na 40 jaar onvermoeibaar werken leverde hij in 1995 zijn laatste manuscript daarover in.

Na zijn loopbaan in het onderwijs kon hij zich volop wijden aan het schrijven en aan het apostolaat. Zijn verlangen om pastoor te zijn voor het gewone volk ging in vervulling toen

hij vrij toevallig de kans kreeg om eerst medepastoor en later pastoor te worden in Vorderhornbach in het Lechtal in Tirol. Dat bleef hij twintig jaren lang, vruchtbare jaren waarin hij diepgaand nadacht over de aanpassing van de geloofstaal aan het wereldbeeld van de 21e eeuw. Daaruit kwamen zes nieuwe publicaties voort, beginnend met *De droom van Nebukadnezar of het einde van een middeleeuwse kerk* (2000) en eindigend met *Jezus van Nazaret, een mens als wij?* (2015). Laten wij hem hier zelf aan het woord met een notitie ter gelegenheid van zijn 90 jaar: "Vooraf in de laatste jaren ben ik nog beter de verregaande consequenties gaan zien van de onvoorwaardelijk nodige integratie of inculturatie van ons geloof in de moderniteit. Onvoorwaardelijk nodig betekent dat het gaat om alles of niets... Die inzichten had ik nog niet zo klaar voor me toen ik mijn manuscript van de Droom van Nebukadnezar (in het jaar 2000) inleverde." Deze publicaties vonden veel bijval in brede kringen van de gelovigen die weg wilden uit een al te traditionele orthodoxie. Maar zij leidden ook tot controverses. Was Roger altijd origineel? Had hij altijd gelijk? Zeker heeft hij geholpen om dringende vragen op de agenda te zetten. Dat is een onbetwistbare verdienste.

Wie Roger ging bezoeken in het Lechtal mocht ontdekken dat hij tot op hoge leeftijd een taaie bergwandelaar was gebleven. Na deze twintig jaren als heel geliefde pastor moest hij echter voor zijn gezondheid terugke-

ren naar Heverlee (2017). Ook hier gaf hij blijk van zijn gedrevenheid om nieuwe inzichten in geloof en evangelie te verspreiden. Maar de zorg om zijn gezondheid stelde steeds hogere eisen. De beprovingen en de pijn heeft hij met voorbeeldige moed gedragen, ook toen hij een amputatie aan het been moest ondergaan.

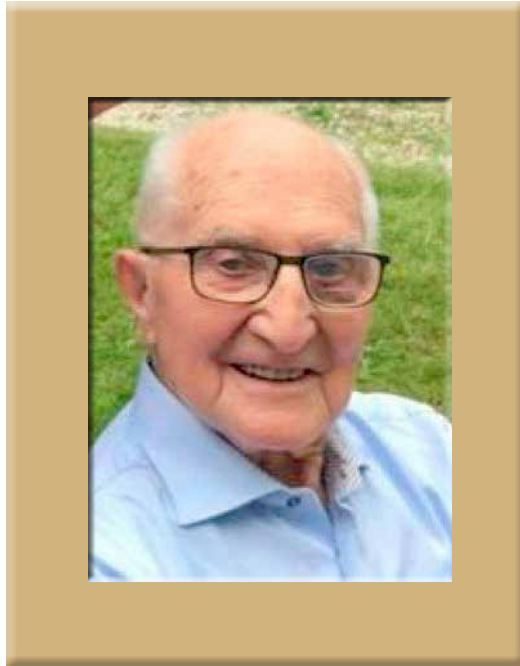
Roger Lenaers is gekend als een man die niet terugschrok voor kritische stellingnamen. Maar Roger was ook een man van gebed. Als hij ergens moest wachten zei hij: "Niet erg. Een gelegenheid om wat te bidden." Zo hebben confraters en vrienden hem beter leren kennen na zijn terugkeer onder ons. In de voormiddag van 5 augustus is hij, bewust tot op het einde, van ons heengegaan. Zijn lichaam schonk hij aan de wetenschap, zijn nagedachtenis aan ons allen.

Pater GEERT BOEVE (1925 - 2021)

Geert Boeve werd geboren in het West-Vlaamse Adinkerke op 20 juni 1925. Zijn vader Jerome, van beroep handelaar, en zijn echtgenote, Palmyra Gyselen, hadden daar een gezin gesticht met zes kinderen waarvan Geert de jongste en de enige jongen was. Daar heeft hij iets van de tweede wereldoorlog meegemaakt. Hij vertelde graag over de vreeswekkende bombardementen door geallieerde oorlogsschepen, de bezoeken van een nette Duitse officier. Die omstandigheden konden hem niet beletten de Latijns-Griekse humaniora in het Sint-Lodewijkscollege van Brugge af te werken en in te treden bij de jezuïeten (7 september 1942).

De daaropvolgende jaren kenden het traditionele verloop. Twee jaar noviciaat, één jaar klassieke filologie en één jaar stage als surveillant in het nieuwe Xaveriuscollege van Borgerhout. In Nijmegen heeft hij drie jaren filosofie gedaan. Later liet hij verstaan dat hij daaraan zijn bezorgdheid om een zuiver taalgebruik te danken had. Van 1949 tot 1952 hervatte hij zijn stage in Borgerhout om die af te sluiten in het college van Aalst. Zijn theologische studies (1953-1957) werden afgerond met zijn priesterwijding (10 augustus 1956) en door zijn derde proefjaar in Paray-le-Monial (1959-1960).

Ondertussen was hij al actief betrokken geweest bij de werking van Pro Apostolis en met name bij de vakantiecampen van deze vereniging. Die kampen voor de jongeren uit allerlei scholen ademen een tegelijk apostolische en familiale sfeer uit. In een dergelijke sfeer zou Geert later een groot deel van zijn engagement ontplooiën. In eigen kring is Geert vooreerst gekend als medewerker aan journalistieke publicaties. In 1960 werd hij betrokken bij de redactie van *De Jeugdlinie*. Maar reeds daarvoor, in 1957, werd hij actief als administrator van *De Linie*. De meest ingrijpende benoeming kreeg hij in 1967 toen hij redactiesecretaris werd van het maandblad *Streven*; een functie die hij zou vervullen tot 2007. "Redactiesecretaris" hield niet alleen een administratieve job in, maar naast

de boekhouding en relaties met allerlei instanties ook veel redactioneel werk. Het was heel passend werk voor iemand die, zoals Geert, graag in de schaduw bleef. Voeg daarbij dat hij econoom was van zijn gemeenschap in Berchem (1980-1982) en later op de Antwerpse Graanmarkt.

Maar, zoals gezegd, voor Geert lag de eigenlijke prioriteit van zijn inzet voor Marriage Encounter en van De Christelijke Gezinsgroepen. Van deze laatste werd hij moderator in 1967. In deze omgeving voelde hij zich pas echt thuis. Hij heeft er vele vrienden gemaakt. Met sommigen van hen ging hij iedere zomer bergwandelen in zijn geliefde Valle d'Aosta. Waar hij trouwen ook hechte vrienden maakte bij zijn gastheren.

In die omgeving heeft hij allicht ook de nood gevoeld om een boek te schrijven over de kunst van het lezen van de Bijbel. Hij had al eerder een beknopt werkje geschreven dat kennelijk bedoeld was voor de gezinsgroepen, met als titel *Ik heb zin in het gezin*. Dit latere boekwerk kreeg de titel mee van *De grote zoektocht* (2003). Het getuigt van een grote vertrouwdheid met de zeer uiteenlopende literaire genres die in de boeken van de Bijbel voorkomen en bovendien van een indringende aandacht voor de profetische figuren die daarin verschijnen, van Mozes tot Samuel en van David tot Jesaja en Jeremia. Dus voor individuele gelovigen waarvan de stem boven het rumoer van de omstandigheden uitstijgt.

Het boek is nu, zo vele jaren later, nog altijd interessant. Het had meer aandacht verdiend maar, zoals gezegd, Geert was er niet de man naar om veel aandacht te vragen voor zichzelf. Dat zouden vele medebroeders kunnen betreuren, zij die hem in de gemeenschap te weinig te zien en te horen kregen.

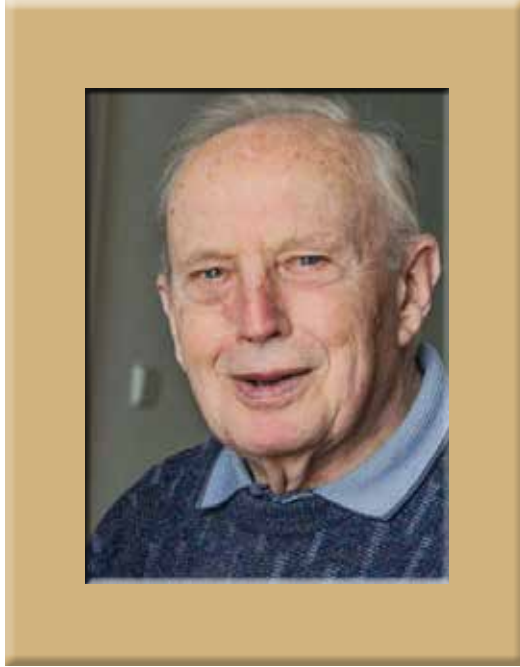
In 2019 is hij van de Graanmarkt verhuisd naar het rusthuis Capenberg in Boechout. Toen was hij al diep in de negentig en erg verzwakt. Maar nog altijd hoorde men hem zelden klagen, hoewel bijvoorbeeld de beperking van zijn gezichtsvermogen hem erg zwaar viel. Op 30 augustus 2021, is hij daar overleden aan de gevolgen van een longontsteking gekoppeld aan het coronavirus. De uitvaart is in alle intimiteit, in het bijzijn van zes personen, verlopen in Heverlee. De leden van zijn familie, waaraan hij zo verknocht was, en enkele van zijn vrienden hebben slechts later zijn heengaan kunnen gedenken, op 24 september 2021 in de basiliek van Edegem.

Pater PIET van BREEMEN (1927 – 2021)

Piet werd geboren in Bussum. Hij had twee zussen. Zijn vader was bakker, maar toen hij op nog jonge leeftijd invalide werd, verhuisde het gezin naar Hilversum en opende vader daar een sigarenzaak. Daardoor was hij veel thuis en Piet bouwde een hechte band met hem op. Piet ging naar de HBS en deed eind-examen in 1944. In de hongerwinter zat hij thuis ondergedoken, in een ruimte boven de etalage. Ondanks herhaalde huiszoekingen hebben de Duitsers hem daar nooit gevonden.

Op 14 september 1945 trad hij in bij de jezuïeten in Grave en naast de gebruikelijke opleiding studeerde hij natuurkunde in Amsterdam. In twee jaar haalde hij zijn kandidaats. Na zijn priesterwijding op 22 augustus 1956 voltooide hij zijn studie natuurkunde in Amsterdam en vanwege zijn uitstekende resultaten kreeg hij een Fulbright stipendium en studeerde nog een jaar in Amerika. De wetenschap trok hem echter niet. Korte tijd was hij leraar op het Canisius College in Nijmegen, maar al in 1964 werd Piet benoemd als novicemeester; hij zou dit blijven tot 1978, eerst in Nederland en later in België. Het was de tijd van het Tweede Vaticaanse Concilie en iedereen begreep dat er het nodige veranderen moest en dat het noviciaat niet voortgezet kon worden op de wijze waarop dat al 100 jaar gedaan werd in Mariëndaal. Al spoedig verhuisde Piet het noviciaat

naar Venlo, daarna naar Den Haag (Aloysius-college) en tenslotte naar Brussel (Oudergem), samen met de Vlamingen. Van 1985 tot 1994 was Piet instructor van het tertiaat in Berlijn, een taak die hem zwaar viel.

Vanaf 1978 was Piets voornaamste taak het leiden van retraites. Hij was een veelgevraagd retraiteleider en hij heeft duizenden mensen begeleid, in binnen- en vooral buitenland. Daarnaast schreef Piet enige bestsellers over het geestelijk leven. *Als brood dat wordt gebroken*, zijn eerste boek, was een bevrijding voor velen die nog waren opgevoed in de spiritualiteit van de werkheiligheid. Het boek werd een groot succes en vertaald in talen die Piet zelf niet lezen kon. Het boek opende met het beroemde hoofdstuk, waarmee Piet zijn naam vestigde als spiritueel schrijver: "De moed om te aanvaarden dat men aanvaard is." Daar is moed en vooral geloof voor nodig, want de

meeste mensen menen dat ze het niet waard zijn om door God aanvaard te worden. Toch is dat de basis om tot een gezond en vruchtbaar religieus leven te komen. Voor Piet was dat van essentieel belang. Misschien heeft de goede band die hij zelf met zijn aardse vader had hem geholpen om zich ervan bewust te worden dat de hemelse Vader daar niet voor onderdoet. "Je door God laten beminnen, daar maak ik nogal propaganda voor." - dat was de kop boven het interview dat Piet gegeven heeft aan Rick Timmermans en dat te lezen is op de website van de jezuïeten. Piet heeft de boodschap van een Liefdevolle God mogen uitdragen over heel de wereld. Toen zijn naam eenmaal gevestigd was, werd hij overal uitgenodigd. Piet heeft het als een grote genade ervaren dat hij getuige mocht zijn van hoe God in het hart van een ander mens werkt en hij was dankbaar voor het vertrouwen dat hem geschonken werd. Hij bleef daarbij een oprecht bescheiden mens.

Piet onderhield een nauwe band met zijn familie. Ondanks zijn drukke werkzaamheden en zijn vele reizen maakte hij steeds tijd voor hen vrij en zijn bezoeken en cadeautjes uit de hele wereld werden zeer gewaardeerd. Zo ook zijn liturgische betrokkenheid bij dopen, trouwen en uitvaarten. Zijn openheid voor de opvattingen van ieder werden als zeer inspirerend ervaren. Met zijn zus had hij de laatste tijd bijna dagelijks telefonisch contact.

Het einde kwam onverwachts. Ondanks een paar hersenbloedingen en operaties bleef Piet tot het einde alert en actief. Dagelijks maakte hij met zijn rollator nog een flinke wandeling. Tot op de laatste avond wees niets op een naderend einde, maar in de nacht van 31 augustus overviel hem een hersenbloeding die hem fataal werd. Vanuit heel de wereld kwamen ontroerende reacties van mensen op het leven van wie hij grote invloed had gehad.

Een vrije bijdrage vanwege alle familieleden en kennissen die deze uitgave ontvangen, is hartelijk welkom (richtprijs: 6,00 euro).

Over te schrijven op:
BE02 4352 0547 1140 (KREDBEBB)
van Sint-Jan Berchmansseminarie vzw
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL

vermelding:
'in memoriam SJ 2021 reeds ontvangen'.

Verantwoordelijke uitgever:
Bart van Emmerik SJ
Prinsstraat 17
2000 ANTWERPEN
socius.elc@jezuïeten.org

Redactie van de bijdragen:
Guido DIERICKX SJ
Jan BENTVELZEN SJ

Foto IHS - monogram
Rik DE GENDT SJ
Pastorie St Paulus
9300 AALST

Coördinatie
Wiggert MOLENAAR SJ
Oude Abdij
Drongenplein 26 A
9031 GENT-DRONGEN

Allerzielen 2021

